

Utskrift fra møteprotokoll

Møte i: **Styret i Salten Regionråd**

Dato: **Epostmøte 27. mars 2020**

Sak: **Styre-sak 13/20**

HØRINGSUTTALELSE VEDRØRENDE NOU 2019:26 – RUSREFORM – FRA STRAFF TIL HJELP

Enstemmig vedtak:

Salten Regionråd er et politisk samarbeidsorgan mellom kommunene Bodø, Beiarn, Gildeskål, Fauske, Hamarøy, Meløy, Rødøy, Saltdal, Steigen og Sørfold. Salten er Nord-Norges største region med om lag 84 500 innbyggere, og Salten utgjør en sterk og viktig motor i Nordland og Nord-Norge.

Felles Ansvar i Salten er et forebyggende interkommunalt tiltak for ungdom i Salten. Tiltaket er et lavterskeltilbud primært for ungdom mellom 12 år og 18 år og er en del av den helhetlige virksomheten til Salten Regionråd.

Felles Ansvar ønsker gjennom samtaler og veiledning med ungdom og foresatte å motivere til endring. Bekymringen kan være rus og/eller annen bekymringsfull utvikling. Et samarbeid er normalt på seks måneder, og igangsettes på bakgrunn av bekymring fra politi, barnevern, skole, foreldre mm., eller i forbindelse med straffesak. Tiltaket er et spleiselag mellom Salten-kommunene, og er derfor gratis å bruke.

De siste to årene har Felles Ansvar hatt kontakt med over 200 ungdommer og deres familier. I tillegg holder vi foredrag for ungdom og foresatte, og mener derfor vi har en god oversikt over hva som rører seg i ungdomsmiljøene i Salten.

Felles Ansvar jobber i ungdomssegmentet, og dette høringssvaret vil derfor i all hovedsak gå inn på tema i NOU'en som berører unge og deres bruk av illegale rusmidler.

Den siste tiden har Felles Ansvar merket en tydelig dreining mot mer liberale holdninger og ufarliggjøring av illegale rusmidler, også av «tyngre» stoffer som amfetamin, LSD, MDMA, reseptbelagte legemidler mm. Vår erfaring er at disse holdningene er klart farget av avkriminaliseringsdebatten. Ungdom leser overskrifter, og avkriminalisering = ufarlig gjelder for mange av de yngste. Vi mener debatten har vært for utydelig mot disse, blant annet med tanke på skadevirkninger for en ung hjerne.

Om lag 65 % av ungdommene som kommer inn til Felles Ansvar, har ikke noen straffesak. Dette kan være fordi de kommer til Felles Ansvar fra en bekymrings samtale hos politiet. Det blir da ikke opprettet straffesak selv om de erkjenner bruk, men ungdom og foresatte får tilbud om hjelp og oppfølging blant annet gjennom Felles Ansvar. For de over 15 år er Ungdomsoppfølging i regi av Konfliktrådet et alternativ. Det blir da opprettet en ressursgruppe rundt den enkelte ungdom. Felles Ansvar er tiltak inn hvor det er rus involvert. Fokuset er på hjelp og veiledning, for å få dem tilbake på rett spor. Straffesaken vil heller ikke være synlig på «rullebladet» etter gjennomført oppfølging. En slik oppfølging er også noe foresatte synes er betryggende. Som foresatt oppleves det ofte skummelt og ensomt, hvis ungdommen din

ruser seg. Fokus er altså på veiledning og støtte. NOU'ens tittel «Fra straff til hjelp» er derfor, med tanke på ungdom, etter vår mening misvisende.

Ungdommer på kontrakt i regi av Felles Ansvar er som tidligere nevnt de siste årene blitt yngre (under 15 år) og de tester ikke bare ut hasj. Stoffer som før var forbundet med eldre og «hardere» rusmisbrukere, er i større grad normalisert og brukes av unge ungdommer; amfetamin, LSD, MDMA, reseptbelagte rusmidler.

Vi ser at den økte aksepten ofte henger sammen med informasjon ungdom «siler» fra media i forbindelse med avkriminaliseringsdebatten, en debatt som etter vårt syn har manglet differensiering og informasjon rettet mot de yngste. MEN det er viktig å presisere at de fleste ungdommene faktisk holder seg borte fra rus. Norge ligger helt i bunn av statistikken med tanke på ungdom som prøver ut narkotiske stoffer. Vi vet også at i de landene som har avkriminalisert narkotika er bruken høyere blant ungdom. Hovedargumentet til ungdommen vi er ute og møter, er at de takker nei fordi det «ikke er lov». Dokumentert forskning av skadevirkninger, spesielt på unge tenåringshjerner, er ikke like synlig i argumentasjonen.

Vår bekymring er i hovedsak rettet mot den gruppen av ungdommer som bruker rusen som en «quick-fix» på vanskeligheter i livet. Noen har psykiske plager som det trengs profesjonell hjelp til, mens majoriteten rettferdiggjør rusbruken fordi det hjelper dem til «å slappe av» i en stresset hverdag, glemme kjipe foreldre og følelsen av at de ikke er god nok osv. Vi vet at avkriminalisering ikke er det samme som frislipp, men samtidig merker vi at den signaleffekten debatten så langt har hatt i ungdomsmiljøet, er at rus ikke er så farlig. Vi spør oss om dette er gunstig med tanke på at det samtidig vises til at ungdommens psykiske helse er dårligere enn på lenge?

Det er bred politisk enighet om at Norge bør fortsette å utvikle ruspolitikken for de som har blitt rusavhengige. Der er det mye å lære av andre land, selv om Norge også har beveget seg i riktig retning de siste årene. Politiet forfølger i liten grad rusavhengige i dag, bortsett fra når det drives annen kriminell virksomhet knyttet til rusproblemet som salg, annen vinningskriminalitet eller for å avdekke bakmenn.

Felles Ansvar frykter at den politiske enigheten om å gjøre mer for våre rusavhengige medborgere, brukes som brekkstang for å senke terskelen for narkotika blant våre ungdommer. Det blir ikke bedre for våre rusavhengige om flere ungdommer prøver eller begynner å bruke narkotika.

Portugal har avkriminalisert narkotikabruk og hatt gode resultater når det gjelder overdose-dødsfall, men statistikkene er usikre og narkotikabruken blant unge i Portugal er over dobbelt så høy som i Norge. Det er en enorm samfunnsgevinst i å holde narkotikabruken nede. Den blir enda større når vi lager bedre helsehjelp for våre rusavhengige. Men da kan vi ikke samtidig sende norske ungdommer oppover på statistikken over bruk av narkotika. Det er riktig å ta bort straffen rundt bruk for rusavhengige, og gi mennesker som sliter en lettere vei til behandling. Men rusmiddelbruk kan føre med seg mange ulike negative konsekvenser, langt flere enn dem som lar seg behandle.

Rusbehandling i Norge retter seg i hovedsak mot dem som er avhengige av rusmidler. Blant dem som bruker rusmidler, blir bare en liten andel avhengige. Og blant dem som blir avhengige, er det bare en liten del som ønsker og søker behandling. Det er denne, relativt lille gruppen av rusmiddelbrukere, som helsevesenet kan hjelpe.

Det er svært få av dem som tidligere kunne komme i politiets søkelys, som nå kan, eller skal, behandles. Dette fordi de ikke har en behandlingsbar tilstand. Man kan ikke behandle «bruk av cannabis på en lørdagsfest». Dersom myndighetene ønsker å påvirke bruken av rusmidler blant dem som ikke ønsker eller ikke trenger behandling for et avhengighetsproblem, må andre tiltak på banen.

De aller fleste kan bruke sin kokain, amfetamin, cannabis, MDMA eller LSD uten at dette medfører negative helsekonsekvenser. Hos disse er det ikke avhengighet som er problemet, men heller de akutte problemene som oppstår under påvirkning av rusmidler, for eksempel uønskede seksuelle hendelser eller skader som følgene av ruspåvirket kjøring. Rusutløste psykoser er også relativt vanlig.

Sosiale konsekvenser av rusmiddelbruk oppstår ofte, også blant dem som ikke søker behandling. Folk som er ruspåvirket, har nedsatte kognitive evner, de husker dårligere og er dårligere til å løse problemer. Dette kan gi reduserte skoleprestasjoner, og større fare for å droppe ut av skoleløpet. Demotivering og passivisering rammer også en del unge rusmiddelbrukere. Rusmiddelbruk øker med andre ord risikoen for mange negative konsekvenser knyttet til helse og sosiale forhold.

Det er mange forhold som påvirker unges rusmiddelbruk. Lovgivning og straffetruassel er bare én av flere faktorer som har betydning for om man sier ja eller nei når de tilbys en joint, en pille eller en stripe. Økt bruk kan for eksempel komme på grunn av endrede priser, holdninger til bruk, oppfatning av hvor farlig det er å bruke, nye typer av rusmidler osv. Det vi vet er at økt bruk vil gi økte problemer. De ungdommene vi er i kontakt med ser i hovedsak ikke noe negativt eller utfordrende med eget rusbruk. Vi har imidlertid ungdom som har vært på kontrakt som 15-åringer, som tar kontakt når de passerer 20 fordi de ser at det ikke lengre er de som har kontroll over rusen, men motsatt.

Salten Regionråd og Felles Ansvar mener også at den foreslåtte modellen med kommunal rådgivningstjeneste for de ungdommene som ruser seg har flere svakheter. Vi er særlig bekymret for hvordan det faglige innholdet skal sikres, og hva følgene blir av at det ikke er sanksjoner knyttet til manglende oppmøte. NOU'en foreslår at politiet kan vedta oppmøte hos en kommunal rusrådgivningstjeneste, i stedet for straff. Vi spør oss om dette kan medføre at det oppleves som en straff å møte hos helsetjenesten? Et slik vedtak innebærer også involvering av enda flere personer i saken. Spesielt i små kommuner kan dette oppleves problematisk, og føre til redusert oppmøte.

Felles Ansvar opplever også at status, makt og posisjon i et rusmiljø, er sterke drivkrefter for ungdom som faller utenfor positive nettverk, eller som har ubehandlet psykisk uhelse. For disse ungdommene vil det være en betydelig risiko for at dreining i lovverket bidrar til at de blir sittende lengre fast i rusen.

Salten Regionråd og Felles Ansvar savner at man langt tydeligere differensierer ungdom og voksnes rusbruk i NOU'en, og at informasjonen blir tilrettelagt de ulike målgruppene på en bedre måte.

Salten Regionråd og Felles Ansvar mener at mindreårige bør vær avgrenset som en egen brukergruppe. Dette bygger blant annet på utviklingspsykologisk forskning, og den kjennskapen vi har til unges nevrologiske sårbarhet for rus.

Vi anmoder derfor om at dette gjenspeiles i de endelige lovendringene.
